

тивних послуг та плату (адміністративний збір) за їх надання» дублюють всі адміністративні послуги у сфері інтелектуальної власності, які представлені на офіційному сайті Державної служби інтелектуальної власності. Цей факт говорить, що законодавець, принаймні на рівні законопроекту, вважає за доцільне не лише прирівнювати такі дії та відносини, а й визнавати їх адміністративними послугами.

Список використаних джерел:

1. Про адміністративні послуги : Закон України від 6 вересня 2012 р. № 5203-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 32. – Ст. 409.
2. Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративні послуги» / за заг. ред. В.П. Тимошука. – К. : ФОП Москаленко О.М., 2013. – 392 с.
3. Єдиний державний портал адміністративних послуг // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://posluga.gov.ua/>.
4. Про перелік адміністративних послуг та плату (адміністративний збір) за їх надання // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=200040&cat_id=32862.
5. Про деякі питання надання Міністерством освіти і науки і Державною службою інтелектуальної власності платних адміністративних послуг : постанова Кабінету Міністрів України від 30 травня 2011 р. № 550 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 40. – Ст. 1644.
6. Про затвердження переліку адміністративних послуг, які безоплатно надаються Державною службою інтелектуальної власності України : наказ Державної служби інтелектуальної власності України від 29 грудня 2011 р. № 296-н // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sips.gov.ua/ua/nakaz296-n>.
7. Офіційний портал Державної служби інтелектуальної власності України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sips.gov.ua/ua>.

СОПЛКО І. М.,

кандидат юридичних наук,
доцент, директор
(Юридичний інститут
Національного авіаційного університету)

УДК 340.111.5:316.774

ЗАСАДИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГНОСЕОЛОГІЇ

У статті досліджуються особливості застосування гносеології до вивчення державної інформаційної політики. Доводиться необхідність формування розуміння концепту державної інформаційної політики з позицій філософської гносеології, формування інформаційної гносеології.

Ключові слова: державна інформаційна політика, гносеологія, феномен, інформаційно-правовий феномен, інформаційний простір, інформаційна середовище, правове регулювання інформаційної політики, інформація.

В работе исследуются особенности применения гносеологии к изучению государственной информационной политики. Обосновывается необходимость понимания концепта государственной информационной политики с позиций философской гносеологии, формируются основы информационной гносеологии.

Ключевые слова: государственная информационная политика, гносеология, методология, феномен, информационно-правовой феномен, информационное пространство, информационная среда, правовое регулирование информационной политики, информация.

In the article author searched a basis to undermining of gnoseology to research a state information policy. Is proved than the concept of state information police have to researched due to philosophy gnoseology, is formed the basis of information gnoseology.

Key words: state information policy, phenomenology, phenomenon, information-law phenomenon, information space, information sphere, information field, law regulation of information policy, information.

Вступ. Визначення і розроблення методологічних основ будь-якої науки, сфери діяльності виступає важливою справою. Дана проблема також актуалізується і через те, що в умовах активізації деструктивних алгоритмів державної інформаційної політики, зокрема проведення з боку Росії проти України масштабної інформаційної війни, в Україні бракує як практичного досвіду, так і глибинних наукових розробок, присвячених безпосередньо питанням філософської гносеології, інших питань теоретичного характеру, які формують і задають горизонти пізнання складних і багатоваріантних феноменів сучасної дійсності, яким виступає державна інформаційна політика.

Постановка завдання. Маємо визнати, що проблема неефективності державної інформаційної політики (ДІП) коріниться саме в методологічній площині: відсутні засади інформаційної політики як теорії, відсутні науково обгрунтовані та розроблені відповідно до різних національних інтересів та пріоритетності їх реалізації напрями адекватної державної інформаційної політики. Законодавство у даній сфері є фрагментарним, несистематизованим, не об'єднаним єдиним керівним задумом – побудови соборної процвітаючої незалежної інформаційно розвиненої України, в якій би ефективно функціонували інститути як інформаційного, так і громадянського суспільства, був високий рівень інформаційної взаємодії завдяки організації інформаційної функції держави.

Брутальність та масштабність проведення Росією проти України спеціальних інформаційних операцій підчас агресії в Криму на початку 2014 року засвідчили помилковість, безперспективність та пряму небезпеку покладатися на чи то американські, чи то європейські або взагалі західні, чи то північні, чи то будь-які інші неукраїнські теорії, які займаються вивченням даних проблем. Встановлення інформаційного контролю та інформаційної асиметрії виступають характерними сучасними трендами формування глобальної інформаційної асиметрії, визначають загальні обрії кібербезпекової політики, в якій немає місця слабким та інформаційно нерозвиненим державам.

У даному контексті можу підтримати дослідників різних галузей правових наук, які звертають увагу на загальну гносеологічну кризу, яка відбувається у наукових школах вивчення інформаційної політики, хоча багато її принципів, підходів та методів тим чи іншим чином описані в рамках різних наук, натомість є роз'єднаними, незгуртованими і не можуть чинити дієвого системного впливу на інформаційну політику як цілісний екзистенціальний феномен.

Аналіз наукових досліджень за темою статті дозволив дійти висновку про повну відсутність напрацювань з інформаційної гносеології [1-10]. Головною вадою сучасної інформаційної політики України є відсутність сформованої методології її дослідження. Така тенденція має сталий характер, адже нехтування питаннями розгляду гносеологічних проблем ДІП має в українській науці власну історію. Зокрема, однією з останніх (на момент написання та друку даної статті) докторських дисертацій є робота В.Ю.

Степанова, присвячена дослідженню теоретико-методологічних засад формування та реалізації державної інформаційної політики. Попри дуже гучно проголошену назву, а також мету – обґрунтування теоретико-методологічних засад щодо змісту, складових та принципів функціонування механізму формування та реалізації ДІП в Україні, на мій погляд, з позицій системної філософської методології, саме теоретико-методологічний компонент досліджений дуже слабо, а питання гносеології взагалі не розглянуто.

Так само гносеологічні питання взагалі не розглянуто в докторських дисертаціях А.М. Новицького [11] та В.С. Цимбалюка [12].

Результати дослідження. Зазначу, що теоретичні проблеми пізнання державної інформаційної політики права як специфічного соціального об'єкта виступають предметною сферою інформаційної гносеології, основним завданням якої виступає вивчення передумов і умов достовірного пізнання інформаційної політики, досягнення знання про інформаційну політику, інформаційні явища та інформаційні феномени.

Інформаційна гносеологія – теорія наукового пізнання, в межах якої вивчаються закономірності і можливості пізнання, ступені, форми, методи і засоби процесу пізнання, умови та критерії істинності наукового знання. Інформаційна методологія у даному аспекті виступає частиною інформаційної гносеології, вона вивчає процеси організації наукової діяльності щодо інформаційної політики.

У даному контексті наукове пізнання доцільно розглядати як суспільно-історичний процес, який виступає предметом інформаційної гносеології. Наукове пізнання не існує поза межами когнітивної діяльності окремих індивідів.

Провідною ідеєю інформаційної гносеології виступає пізнавальне ставлення до діючої інформаційної політики, спроба теоретичного (філософсько-правового, наукового) осмислення її об'єктивної природи, з'ясування її ролі і призначення, осягнення її суті. Цей шлях пізнання, як переконливо свідчать дослідження українських вчених, приводить до вихідної гносеологічної схеми в сфері теоретичного розуміння і вивчення права.

Як зазначає Н.М. Ярмиш, гносеологічний аспект відбиває спосіб пізнання, прийоми, практичні шляхи, а також теоретичні побудови, що дозволяють зробити відповідні висновки (цілком очевидно, що ці висновки не завжди бувають правильними). Для цього дослідник повинен мати знання про властивості предметів і явищ, про закони природи. Таким чином, онтологічна сторона складає немов об'єктивний зміст її гносеологічної сторони, і вже в силу цього остання не може існувати без першої, і навпаки. Онтологічне і гносеологічне виступають як дві сторони того самого процесу, процесу усвідомлення людиною її ставлення до дійсності [13, с. 89].

Інформаційна політика, будучи здебільшого практичною сферою діяльності, водночас не може розглядатися без паралельного теоретичного усвідомлення шляхів її пізнання. Державна інформаційна політика детермінована тими методами, якими її теоретично розробили, а також тими поняттями, якими вона теоретично описується. Відтак можна дійти і іншого висновку: скільки гносеологічних концепцій – стільки й концепцій державної інформаційної політики. Зокрема на такий плюралізм нами було звернуто увагу у першому розділі при аналізі різноманітних підходів до визначення поняття ДІП.

Пізнавальний процес пронизує всі етапи формування, реалізації та корекції алгоритмів реалізації інформаційної політики. Відтак пізнавальний аспект інформаційної політики виступає її іманентною ознакою, так само як гарантованість державою, легітимованість у законодавстві тощо [14, с. 356].

Пізнання супроводжує ДІП в будь-який момент її реалізації. Пізнавальна інтенсивність ДІП – необхідна умова її існування і функціонування. Є пізнання – є ефективна інформаційна політика, немає пізнання – немає й інформаційної політики. Поза горизонтом пізнавального процесу інформаційна свідомість гасне, інформаційна культура анігілюється, ефективність інформаційних норм слабшає, а інформаційна політика мертває, стає анархією.

Формуючи стратегію ДПП слід говорити про гносеологічно необхідну форму її теоретичної рефлексії, про фактично дані способи, методи засоби та заходи реалізації інформаційної політики та адекватний спосіб фіксації підсумків такої рефлексії. Адже всяке теоретичне пізнання інформаційної політики як діяльності не спиняється на її офіційній даності та емпіричному змісті. Натомість вони слугують важливими компонентом для аналізу.

У пошуках об'єктивних основ і якостей, її правового змісту, інформаційно-правової природи і сутності неминучим є абстрагування від об'єкта пізнання (інформаційної політики) і конструювання її смислової моделі (у формі природного права, ідеї права) як наслідок і результат його теоретичного збагнення і вивчення.

В онтологічному плані інформаційна гносеологія, відповідаючи на запитання про те, що є інформаційна політика, дозволяє розкрити об'єктивні сутнісні властивості ДПП, лише наявність яких у інформаційній діяльності дозволяє характеризувати її як інформаційний феномен, тобто як явище, що відповідає сутності інформаційної політики, як зовнішній прояв і здійснення інформаційної сутності.

Нині дедалі частіше в наукових колах подальший розвиток інформаційно-правової науки пов'язують з удосконаленням її методології і методик інформаційно-правових наукових досліджень [15-18].

На початку ж ХХ ст. Г. Еллінек зазначав, що будь-яке дослідження основних явищ державного і правового життя для того, щоб бути плідним, повинно починатися з встановлення методологічних принципів на основі результатів новітніх пошуків в галузі теорії пізнання і логіки.

Враховуючи предметну специфіку і особливості цілей і завдань, значні засоби загальнофілософських, загальнонаукових та спеціально-наукових методів, що створюють ідейно-концептуальну та світоглядну систему пізнання, доцільно визначити загальні горизонти – методологічні обрії дослідження.

Окреслення основ інформаційної методології має важливе значення для вивчення теорії і практики правового регулювання державної інформаційної політики, оскільки сама тематика ДПП та різних напрямів її реалізації та відповідно вивчення стала актуальною лише наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. Саме тому проявляється теоретична проблема відсутності парадигми інформаційної політики, що стало наслідком відсутності давніх, усталених традицій, консенсуальних принципів, норм та аксіом науково-пізнавальної діяльності, а сам феномен державної інформаційної політики стає доволі своєрідним за своєю динамічною природою, водночас діалектично взаємопов'язаним із усіма сферами не тільки життєдіяльності, а й пізнання.

Наукова значимість і пізнавальна цінність методу, що застосовується, визначається його евристичним потенціалом, здатністю збагатити науку новим знанням про інформаційну політику, виявити нові моменти у досліджуваних явищах, сприяти глибшому їх розумінню. У даному контексті доцільно виділити такі функції методу:

- метод як спосіб побудови знання про інформаційну політику – теорію інформаційної політики;
- метод як спосіб інтерпретації та оцінки вже існуючих наукових напрямів щодо інформації та інформаційної політики;
- метод як спосіб і форма вираження певного типу і принципів співвідношення між теорією інформаційної політики і реальною практикою здійснення та реалізації ДПП.

Своєрідність предмета ДПП полягає і у тих методах, які воно застосовує. Але відповідно до специфічних цілей і завдань, враховуючи особливості предмета ДПП, визначаються і самі методи, оскільки така предметна і методологічна специфіка є адекватною змісту ДПП як практичній діяльності та структурі ДПП як окремій науковій міждисциплінарній теорії.

Зважаючи на контекст дослідження важливим етапом дослідження є вивчення питання щодо методологічного інструментарію даної теорії.

Методологія – 1) вчення про структуру, логічну організацію, методи і засоби діяльності; 2) сукупність принципів, прийомів та методів дослідження будь-якого об'єкта [19, с. 76]; 3) концептуальний виклад мети, змісту, методів дослідження, які забезпечують отримання максимально об'єктивної, точної, систематизованої інформації про процеси та явища [20, с. 56]; 4) вчення про методи пізнання й перетворення світу; сукупність прийомів дослідження, що їх застосовують у будь-якій науці відповідно до специфіки об'єкту її пізнання [21, с. 429-430]; 5) вчення про організацію діяльності [22, с. 67].

У свою чергу, метод – 1) спосіб побудови і обґрунтування системи знань у сфері інформаційної політики; 2) підхід, за допомогою якого з'ясовується предмет інформаційної методології (правової теорії інформаційної політики), досягається певна мета та вирішуються відповідні завдання. Метод як засіб пізнання – це спосіб відображення та відтворення в мисленні предмета, що вивчається [23, с. 35].

У Словнику іншомовних слів міститься декілька варіантів трактування цього поняття: спосіб пізнання дійсності і її відтворення в мисленні; спосіб, прийом або система прийомів для досягнення якої-небудь мети, для виконання певної операції [21, с. 429-430].

Метод інформаційно-правової теорії – засіб інформаційно-правового пізнання, створення та організації інформаційно-правового знання. За допомогою даного методу предмет інформаційної політики конкретизується і оформлюється у відповідну правову теорію інформаційної політики як єдину, несуперечливу систему знань про інформацію, державу та право, виражену в рамках категорійно-понятійної системи.

Змістом інформаційної методології виступає організація діяльності:

1) *в теоретичній площині* – методи наукового пізнання: філософські та загальнонаукові підходи, спеціально наукові методи, що в своїй органічній єдності утворюють ідейно-концептуальну та світоглядну системи пізнання;

2) *в практичній площині* – методи реалізації державної інформаційної політики.

Стосовно першого блоку, то на мій погляд ґрунтовно виступає думка Ю.І. Римаренка, зважаючи на яку інформаційна методологія – це не лише набір методів, їх система, а певним чином сформована ідеологія науково-аналітичної роботи, що ґрунтується на певних припущеннях, ідейно-теоретичних засадах, ціннісних настановах, які загалом визначають науково-пізнавальний горизонт ставлення людини до інформаційної політики, суб'єктів інформаційних відносин, інформаційних прав та свобод людини, що вивчаються та змінюються у процесі їх гарантування [24, с. 27].

У межах даної статті, я послуговуватимусь простою та зрозумілою класифікацією методів пізнання: універсальні, загальнонаукові і спеціально-наукові методи.

Зважаючи на викладене, осмислення засад правового регулювання державної інформаційної політики потребує: 1) системного використання різноманітних методів у їх органічній єдності і взаємному доповненні; 2) визначення чіткого співвідношення між загальними методами (універсальними та загальнонауковими) і спеціально-науковими методами, а також пристосуванням їх до специфіки предмету дослідження.

Висновки. Таким чином, розглядаючи методологічні засади даного дослідження, слід досліджувати ті методи, на основі яких здійснювалось розкриття теоретико-правових засад правового регулювання державної інформаційної політики.

Зважаючи на структурні компоненти, які описують поняття «методологія», мною для досягнення мети дослідження пропонується згрупувати методи за такими напрямками:

1) методи, що описують іманентні *характеристики* інформаційної політики як інформаційного феномену – філософія, інформаціологія, психологія, системний підхід, системологія, еволюціоніка, проблемологія, тектологія, наукознавство, етика, естетика;

2) методи, що описують *логічну структуру* державної інформаційної політики – суб'єкти, об'єкти, предмет, форми, засоби, методи діяльності, результат. Також можна зазначити такі компоненти: потреба, мотив, мета, завдання, технології (зміст, форми,

методи і засоби), дія і результат. Зовнішніми щодо цієї структури виступають такі характеристики діяльності: тенденції, принципи, умови, норми, особливості;

3) методи, що описують *процес* практичної реалізації державної інформаційної політики – процес реалізації інформаційної політики розглядається як проект, що реалізується у певній визначеній часовій послідовності за фазами, стадіями та етапами. Завершеність циклу діяльності визначається наступними фазами :

а) *фаза проектування*, результатом якої є побудована модель створюваної системи, план її реалізації;

б) *технологічна фаза*, результатом якої виступає реалізація системи;

в) *рефлексивна фаза*, результатом якої виступає оцінка реалізованої системи, визначення необхідності або подальшої її корекції, запуску нового проекту [19, с. 77-78].

Застосування даного алгоритму дослідження феномену ДІП допомагає організувати наукову діяльність через упорядкування її до цілісної системи з чітко визначеними характеристиками, логічною структурою і процесом здійснення – часовою структурою, зважаючи на категорії «форма та зміст», «явище та форма», «часове та логічне».

Список використаних джерел:

1. Арістова І.В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти : монографія / І.В. Арістова ; за заг. ред. О.М. Бандурки. – Х. : Ун-т внутрішніх справ, 2000. – 368 с.

2. Бачило І.Л. Информационное право : учебник / И.Л. Бачило. – М. : Издательство Юрайт ; ИД Юрайт, 2010. – 454 с.

3. Гурковський В.І. Організаційно-правові питання взаємодії органів державної влади у сфері національної інформаційної безпеки : дис. ... канд. юрид. наук : 25.00.02 / Володимир Ігорович Гурковський. – К., 2004. – 225 с.

4. Копылов В.А. Информационное право : учебник / В.А. Копылов. – М. : Юристъ, 2005. – 512 с.

5. Кормич Б.А. Інформаційне право : підручник / Ю. . Кормич. – Х. : БУРУН і К., 2011. – 334 с.

6. Марущак А.І. Інформаційне право: регулювання інформаційної діяльності : навч. посіб. / А.І. Марущак. – К. : Видавничий дім «Скіф», КНТ, 2008. – 344 с.

7. Основи інформаційного права України : навч. посіб. / В.С. Цимбалюк, В.Д. Гавловський, В.В. Гриценко та ін. ; за ред. М.Я. Швеця, Р.А. Калюжного та П.В. Мельника. – К. : Знання, 2004. – 274 с.

8. Степанов В.Ю. Теоретико-методологічні засади формування та реалізації державної інформаційної політики : дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління, спец. : 25.00.02 «Механізми державного управління» / Віктор Юрійович Степанов. – 454 с.

9. Цимбалюк В.С. Інформаційне право : концептуальні положення до кодифікації інформаційного законодавства / В.С. Цимбалюк. – К. : «Освіта України», 2011. – 426 с.

10. Ліпкан В.А. Консолідація інформаційного законодавства України : монографія / В.А. Ліпкан, М.І. Дімчогло / за заг. ред. В.А. Ліпкана. – К. : ФОП О.С. Ліпкан, 2014. – 416 с.

11. Новицький А.М. Правове регулювання інституціоналізації інформаційного суспільства в Україні : монографія / А.М. Новицький. – Ірпінь : НУ ДПС України, 2011. – 444 с.

12. Цимбалюк В.С. Кодифікація інформаційного законодавства України : дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук, спец. 12.00.07 / Віталій Степанович Цимбалюк. – Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого» Міністерства освіти і науки України. – Харків, 2013. – 435 с.

13. Ярмыш Н.Н. Теоретические проблемы причинно-следственной связи в уголовном праве (философско-правовой анализ) : монография. – Харьков : Право, 2003. – 512 с.

14. Козловський А.А. Гносеологічна природа права (філософсько-правовий аналіз) : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.12.– Чернівці, 2000. – 464 с.
15. Жоль К. К. Методи научного познання и логика (для юристов) : учеб. пособие. – К. : Атика, 2001. – 288 с.
16. Жоль К. К. Философия и социология права : [учеб. пособие]. – К. : Юринком Интер, 2000. – 480 с.
17. Рабінович П.М. Трансформація методології вітчизняного праводержавознавства: досягнення і проблеми / П.М. Рабінович // Юридична Україна. – 2003. – № 1. – С. 20–25.
18. Костицький М. Необхідність трансформації юридичної методології як бази розвитку права / М. Костицький // Укр. правовий часопис. – № 7. – 2004. – С. 16–17.
19. Новиков А.М. Методология : Словар системы основных понятий / А.М. Новиков, Д.А. Новиков. – М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2013. – 208 с.
20. Шейко В.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник / В.М. Шейко, Н.М. Кушнарченко. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання-Прес, 2002. – 295 с.
21. Мельничук О.С. Словник іншомовних слів / за ред. О.С. Мельничука. – К., 1974. – 775 с.
22. Щедровицкий П.Г. К анализу топики организационно-деятельностных игр. – Пушино, 1987.
23. Теорія держави та права : підручник / за вимогами кредитно-модульної системи навчання / Є.О. Гіда, Є.В. Білозьоров, А.М. Завальний та ін.: за заг. ред. Є.О. Гіди. – К. : ФОП О.С. Ліпкан, 2011. – 576 с.
24. Римаренко Ю.І., Шкляр Л.Є., Римаренко С.Ю. Етнодержавознавство. Теоретико-методологічні засади. – К. : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – 2001. – 264 с.

ЩЕРБИНА А. О.,
викладач кафедри
загальноправових дисциплін
(Дніпропетровський
гуманітарний університет)

МИХАЙЛЕНКО Д. О.,
доцентр кафедри
загальноправових дисциплін
(Дніпропетровський
гуманітарний університет)

УДК 342.7+681.3

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ВИКОРИСТАННЯ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ ПАЦІЄНТІВ У ЗАКЛАДАХ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Досліджується зміст персональних даних пацієнтів, нормативно-правові акти, що визначають правовий режим цієї інформації в закладах охорони здоров'я, практика їх застосування та перспективи вдосконалення.

Ключові слова: персональні дані, лікарська таємниця, медична таємниця, інформація з обмеженим доступом, медична інформація.

